

[Co to znamená číst román]

800609-1

Minule jsme si dali záležet na zdůraznění priority sociálního kontaktu před kontaktem řečovým. Dnes se pokusíme si toto stanovisko prohloubit z jiné strany a v jiném kontextu, kdy nám už nepůjde o dítě a o jeho vstup do světa lidí. Za příklad si zvolíme četbu nějakého románu. (Je to situace nám bližší než situace archaického člověka, který poprvé slyšel mýtus nebo nějakou mythologii.) My ovšem už myslíme a žijeme v jisté tradici, která tudíž na našem příkladu nemusí být vidět. Vezmeme do ruky knihu, tj. špalík papírů, po obou stranách potištěných a na jednom okraji společně uchycených tak, že to tvoří hřbet knihy. Celý román takto chápaný je tedy v jednom okamžiku a najednou před námi. Když jej však čteme, můžeme to udělat jenom v čase, konkrétně ve svých volných chvílích. Co to však znamená číst? *Legere* znamená latinsky sbírat i čísti, vykládá se to jako sbírání písmenek. To je ovšem velmi nedostatečný popis toho, co nazýváme čtení. Ve skutečnosti jde o interpretaci znamének (písmenek), která nám umožní přečíst a porozumět nejenom jednotlivým slovům nebo i větám, ale celým kapitolám, a nakonec celé knize. Když čteme román, prožíváme něco, co není součástí našeho dějství životního. Děj románu je vnesen do našeho života, ale je vnesen tak, že vlastně jsme ze svého života vyvedeni, vytrženi (v mýtu to bylo zvláště významné), takže spíš, než bychom prožívali čtení románu, prožíváme děj románu jakoby jeho skuteční svědci nebo dokonce účastníci. Žijeme, prožíváme tedy vlastně dvojí čas: čas svůj, v němž skutečně čteme knihu, a čas románu, resp. čas dějů, které jsou v románu líčeny. A tady se musíme tázat: kde se bere tento čas dějů románu, když román je před námi jen jako špalík potištěného papíru? Vždyť ten děj románu se odehrává v nějakém čase jenom díky tomu, že ten román čteme. V jistém smyslu parazituje čas románu na čase našeho skutečného života (vždyť to známe: krade nám to náš životní čas). Kus svého života obětujeme na to, aby se děj románu před námi odvíjel. Kus života ovšem (a podstatněji) obětoval i spisovatel, když román psal. Ale tomu románu to není nic platné, právě tak jako není nic platné, že obětujeme kus svého života. Ten román ve své vnější podobě je a zůstává potištěným papírem, svázaným do knihy. Můžeme samozřejmě zachovat jistý odstup, můžeme číst román, aniž bychom se jeho dějem nechali pohltit, s kritickým odstupem, posuzujícíce jeho literární úroveň, jeho jazyk atd. To ovšem můžeme dělat také ve svém životě. Mnoho lidí žije hlavně tím, že komentují, co se děje kolem, ne že vstupují do toho dění. Ale rozhodující je něco jiného: ten román, kterému k oživení poskytujeme kus vlastního života, se stává místem, kde se jakoby setkáváme s jeho autorem. Ještě

zřejmější to je třeba v *Konfesích* takového Augustina nebo Rousseaua apod.

(krouž. blok, č. 80-042; Praha, 800609-1.)